

NUORET HELSINGISSÄ 2011 –TUTKIMUS

Nuoret Helsingissä 2011 -tutkimus on Helsingin kaupungin tietokeskuksen, opetusviraston ja nuorisoasiainkeskuksen yhteishanke. Tutkimuksella tuotetaan tietoa nuorten vapaa-ajasta ja harrastuksista. Osa kysymyksistä koskee nuorten koulunkäyntiä ja tulevaisuuden suunnitelmia, perhettä ja muita asioita kuten yleistä viihtymistä omalla asuinalueella, vaikutusmahdollisuuksia ja ympäristöasenteita. Tutkimus jatkaa Helsingin kaupungin nuorisotutkimuksen perinteitä, sillä nuorten vapaa-aikaa on tietokeskuksessa tutkittu aiemmin myös vuosina 1982, 1990 ja 2000.

Tarkempaa tietoa tutkimuksesta löytyy Nuoret Helsingissä 2011 -tutkimuksen Internet-sivuilla, joilla voit tutustua muihin jo julkaistuihin artikkeleihin ja esittää kysymyksiä suoraan tutkijoille. Uusia artikkeleita julkaistaan sivuilla viikoittain. Tulokset julkaistaan tutkimusraporttina vuoden 2012 aikana Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia -sarjassa.

Tutkimusaineisto koostuu peruskoulun 5.–9. luokkalaisten ja lukion 1. ja 2. vuositason oppilaiden, eli iältään 11–19-vuotiaiden vastauksista 42 koulusta eri puolelta Helsinkiä.

Yhteystiedot:

Tutkija Vesa Keskinen,
puh. 040 334 4784,
vesa.keskinen(at)hel.fi

**Projektitutkija
Anna Sofia Nyholm,**
puh. 040 334 4785,
sofia.nyholm(at)hel.fi

**Nuoret Helsingissä 2011
-tutkimuksen internet-sivut:**
[http://www.hel2.fi/tietokeskus/
Nuoret_Helsingissa_2011/](http://www.hel2.fi/tietokeskus/Nuoret_Helsingissa_2011/)

**Helsingin kaupungin
tietokeskuksen internet-sivut:**
<http://www.hel.fi/hki/Tieke/fi/Etusivu>

NUORTEN KOULUTUSSUUNNITELMAT JA KUINKA SITTEN KÄYKÄÄN

Nykyisen hallituksen tavoite on nostaa suomalaiset maailman osaavimmaksi kansaksi vuoteen 2020 mennessä; varsin jylhä tavoite siis. Osaamisen taustalla on keskeisesti koulutus. Suomalainen koulutusjärjestelmä onkin saavuttanut huiman maineen maailmalla. OECD:n jäsenmaiden koulutuksen tilaa ja tuloksia luotavissa PISA-tutkimuksissa Suomi on toistuvasti ollut kärkisijoilla, ja meidän koulutusjärjestelmäämme on tultu ihmettelemään maailman eri kolkilta.

Koulutuksen roolia korostetaan myös niissä mittareissa, joiden mukaan Suomi on yksi maailman kilpailukykyisimmistä maista ja maa, jossa on erinomaisen hyvä asua. Koulutukseen päädytään, kun haetaan syitä esimerkiksi innovatiivisuudelle ja tasa-arvoiselle yhteiskunnalle. Koulutuksella on selkeä itseisarvo yhteiskunnan tilaa ja hyvyyttä mitattaessa.

Koulutusjärjestelmä, -tilastot ja -indikaattorit muodostuvat yksilöistä, ja yksilöiden kautta ne myös kohtaavat työmarkkinat. Yleisesti ottaen korkeasti koulutetut saavat mielenkiintoisimmat, haasteellisimmat ja myös parhaiten palkatut työtehtävät, kun taas vähän kouluja käyneet joutuvat tyytymään usein ikäviin ja matalapalkkaiseen töihin. Myös työttömyys näkyy koulutustasossa: mitä korkeampi koulutustaso, sitä matalampi työttömyysaste. Tämä tilastojen piirtämä kuva kuitenkin sisältää myös piilotyöttömyyden tuomaa harhaa, joka voimakkaimmin koskee korkeasti koulutettuja. Osa heistä kun joutuu työskentelemään koulutustaan vastamattomissa töissä ja siten kaunistaa tältä osin työttömyystilastoja oman tasoisessaan koulutuksessa, mutta vastaavasti rumentaa tilastoja alemman tutkintotason omaavien joukossa, vieden oikeastaan heille tarkoitettuja työpaikat. Helsingin seudun laajat ja moni-

puoliset työmarkkinat tarjoavat hyvinä aikoina työtehtäviä huomominkin koulutetulle työvoimalle, mutta taantumien kohdatessa ulostietä osoitetaan ensimmäiseksi vähiten kouluja käyneelle porukalle. Taloudellinen taantuma muuntuu työttömyydeksi nopeimmin ja voimakkaimmin nuorten kohdalla ja kouluttamattomille nuorille kaikkein voimakkaimmin.

Koulutuksella on siis erilaisten tilastojen ja mittareiden mukaan runsaasti hyvää tarjottavaa. Pääosa koulutusvalinnoista tehdään nuorina – joidenkin osalta tähän valintaan joudutaan liiankin nuorina. Onneksi koulutusjärjestelmämme mahdollistaa aikaisempien, mahdollisesti huonoiksi osoittautuneiden valintojen korjaamisen, eikä varsinaisia koulutuksellisia umpiperiä järjestelmässä ole.

Minkälaisia suunnitelmia nuorilla sitten on koulutuksensa suhteen? Helsingin laajan koululaiskyselyn aineistosta saadaan tietoa - monen muun asian lisäksi - myös nuorten suunnittelemista opinpoluista. Tässä artikkelissa kuvailen nuorten koulutusaikkeitä ja vertailen niitä tilastoista saatuun kuvaan koulutusvalintojen todellisesta toteumasta. Seurattavat nuoret ovat peruskoulun yläasteen 8.- ja 9.-luokkalaisia sekä lukion ensimmäistä ja toista luokkaa käyviä. Yläastelaiset edustavat kahta ikäluokkaa kokonaisuudessaan, ja he ovat lältään pääasiassa 14–16-vuotiaita. Pari vuotta vanhemmat lukiolaiset puolestaan edustavat kahdesta ikäluokasta sellaista osaa, joka on jo tehnyt yhden koulutusvalintansa, lukion.

Kyselylomakkeessa nuorille esitettiin lukuisia vaihtoehtoja erilaisista koulutuspoluista. Näistä heidän tuli valita sellainen vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa heidän suunnitelmiaan opin tiellä. Nuorten koulutussuunnitelmia kyseltiin varsin karkealla tasolla, oppilaitostyypeittäin eli vaihtoehtoina olivat lukio, toisen asteen ammatillinen peruskoulutus, ammattikorkeakoulu ja yliopisto sekä näiden erilaiset yhdistelmät.

Yläastelaiset

Katsotaan ensin yläasteen 8.- ja 9.-luokkalaisten valintoja. Oheiseen taulukkoon on koottu heidän ilmoittamansa opintosuunnitelmat. Taulukkoon on laskettu myös prosenttijakaumat niiden vastaajien osalta, jotka tässä vaiheessa osasivat suunnitelmistaan kertoa, ja jotka ilmoittivat myös oppilaitostyyppin, johon aikovat hakeutua.

Vaikka koulutussuunnitelmia kysyttiin varsin karkealla, lähinnä koulutusasteen tasolla, yksi viidestä peruskoulun viimeisillä luokilla opiskelevista ei vielä osannut sanoa, minkä tasoiseen koulutukseen aikoo hakeutua. Ehkä yllättäen ysiluokkalaisilla suunnitelmat olivat epävarmat hieman useammin (22 %) kuin kasiluokkalaisilla (19 %). Tyttöillä tuntuvat olevan pasmat selvillä poikia useammin.

Taulukko 1. Helsingin peruskoulujen 8. ja 9. luokan oppilaiden suunnitelmat opintojen etenemisestä

	Vastausfrekvenssit			Osuudet suunnitelman ilmoittaneista vastaajista, %		
	Tytöt	Pojat	Yhteensä	Tytöt	Pojat	Yhteensä
En osaa vielä sanoa	20	31	51			
Vain peruskoulu	2	4	6	1,7	4,9	3,0
Lukio yhteensä	101	68	169	87,1	82,9	85,4
<i>Lukio, ei muuta</i>	14	10	24	12,1	12,2	12,1
<i>Lukio ja ammattioppilaitos</i>	1	3	4	0,9	3,7	2,0
<i>Lukio ja ammattikorkeakoulu</i>	16	8	24	13,8	9,8	12,1
<i>Lukio ja yliopisto</i>	70	47	117	60,3	57,3	59,1
Ammattioppilaitos yhteensä	14	13	27	12,1	15,9	13,6
<i>Ammattioppilaitos, ei muuta</i>	5	7	12	4,3	8,5	6,1
<i>Ammattioppilaitos ja ammattikorkeakoulu</i>	2	1	3	1,7	1,2	1,5
<i>Ammattioppilaitos ja yliopisto</i>	6	2	8	5,2	2,4	4,0
Ammattikorkeakoulu yhteensä	18	9	27	15,5	11,0	13,6
Yliopisto yhteensä	76	49	125	65,5	59,8	63,1
Muu koulutus	1	1	2			
Vastaajia yhteensä	137	114	251			
Suunnitelman ilmoittaneita vastaajia	116	82	198			
Suunnitelman ilmoittaneiden osuus vastaajista, %	84,7	71,9	78,9			
Ei osaa sanoa -vastausten osuus vastaajista, %	15,3	28,1	21,1			

Vastaajamäärät ovat joissain luokissa pienet, joten tuloksia pitää tarkastella näiltä osin lähinnä suuntaa antavina. Tytöt näyttävät olevan suunnitelmissaan selvästi koulutusmyönteisempiä kuin po-

jat. Pojilla suunnitelmissa painottuu voimakkaammin toisen asteen ammatillinen koulutus, kun taas tytöistä suurempi osa kuin pojista tähtää lukioon ja lukion jälkeen ammattikorkeakouluun tai yliopistoon. Suunnitelman ilmoittaneista tytöistä 81 prosenttia ilmoittaa tavoitteekseen ammattikorkeakoulun tai yliopiston, pojista vastaavasti 71 prosenttia. Hallituksen tavoite Suomesta maailman korkeimmin koulutettuna kansakuntana saa ainakin helsinkiläisnuorten suunnitelmista pontta.

Katsotaan seuraavaksi nuorten aikeita korkeimman suunnittelemansa koulutuksen mukaan. Pieni osa (kolme prosenttia) aikoo jättää opintonsa peruskouluun. Lukio tuntuu riittävän 12 prosentille vastaajista eli ilmoituksensa mukaan 15 prosenttia nuorista aikoo jättäytyä ammatillisen koulutuksen ulkopuolelle. Toisen asteen ammatillinen tutkinto on tavoite vain 8 prosentille vastaajista, joista osa aikoo mennä koulutukseen suoraan peruskoulusta, osa suoritettuaan ensin lukion. Ammattikorkeakouluun suunnittelee menevänsä 14 prosenttia ikäluokista, ja yliopistoon halajaa peräti 63 prosenttia vastaajista.

Tarkastellaan nuorten jatkokoulutus suunnitelmia myös joidenkin muiden heiltä kysytyjen asioiden suhteen. Lukioon menoa

suunnittelevat, joita siis oli 85 prosenttia vastaajista, pitävät koulunkäynnistä keskimääräistä enemmän, arvioivat oman koulumenestyksensä kiitettäväksi useammin kuin muut eivätkä juurikaan lintsaa koulusta. Kotona keskustellaan koulunkäynnistä jonkin verran keskimäärää enemmän, lukioon tähtäävät pelkäävät jonkin verran tavanomaista enemmän työttömyyttä ja sitä, että eivät saa opiskelupaikkaa. Muuten omaan pärjäämiseensä he uskovat keskimääräistä voimakkaammin. Tulevaisuudelta he odottavat muita voimakkaammin opiskelupaikkaa, mielenkiintoista työtä ja riittävää taloudellista toimeentuloa.

Korkeintaan toisen asteen ammatilliseen tutkintoon tähtäävät (8 prosenttia ikäluokista) pitävät omaa koulumenestystään vain tyydyttävänä, mutta luvaton poissaolo koulusta on heidän keskuudessaan tavallista vähäisempää. Heidän huoltajansa on keskimääräistä yleisemmin työttömänä, ja nuoret arvioivat perheensä taloudellisen tilanteen tavallista useammin heikoksi. Vastaajat pelkäävät tulevaisuudessa keskimääräistä enemmän työttömyyttä, mutta uskovat kuitenkin ylipäätään pärjäävänsä paremmin kuin muut. Ammatilliseen oppilaitokseen tähtäävät nuoret odottavat selvästi muita useammin saavansa opiskelupaikan ja mielenkiintoista työtä, mutta riittävä taloudellinen toimeentulo on heillä muita harvemmin odotuksissa.

Ammattikorkeakouluun aikovat nuoret (14 prosenttia nuorista) pitävät koulunkäynnistä melko paljon, mutta kokevat oman koulumenestyksensä lähinnä kohtalaiseksi. Koulunsa ilmapiirin he kokevat huonommaksi kuin muut samanikäiset peruskoululaiset. Koululintsaaminen on varsin tavallista, ja nuoret kokevat olevansa vähemmän onnellisia kuin muut ikätoverit. Sekä isän että äidin tyypillinen koulutausta on ammattikoulu, ja nuoret pitävät perheen taloudellista tilannetta lähinnä kohtalaisena. Tulevaisuudessa nuoret pelkäävät työttömyyttä ja sitä, että eivät pärjää eivätkä saa opiskelupaikkaa. Pelot näkyvät myös tulevaisuuden odotuksissa:

nämä nuoret odottavat tavallista harvemmin saavansa opiskelupaikan, mielenkiintoisen ammatin ja riittävän taloudellisen toimeentulon.

Yliopistoon havittelevat vastaajat (63 prosenttia) pitävät koulunkäynnistä ja kokevat oman koulumenestyksensä myös yleisesti kiitettäväksi tai hyväksi, eivätkä he juurikaan ole luvatta poissa koulusta. Nuoret kokevat koulun ilmapiirin hieman keskimääräistä myönteisemmäksi ja kokevat koulupelkoa jonkin verran muita harvemmin. Lintsaaminen sen sijaan on jonkin verran tavanomaista yleisempää. Nämä nuoret keskustelevalt vanhempiensa kanssa koulunkäynnistään. Tulevaisuudessa nuoret pelkäävät työttömyyttä, jäävänsä ilman opiskelupaikkaa ja sitä, että eivät pärjää. Tulevaisuudeltaan nuoret odottavat keskimääräistä voimakkaammin opiskelupaikkaa ja mielenkiintoisia työtehtäviä. Sen sijaan riittävä taloudellinen toimeentulo on toivelistalla muita harvemmin.

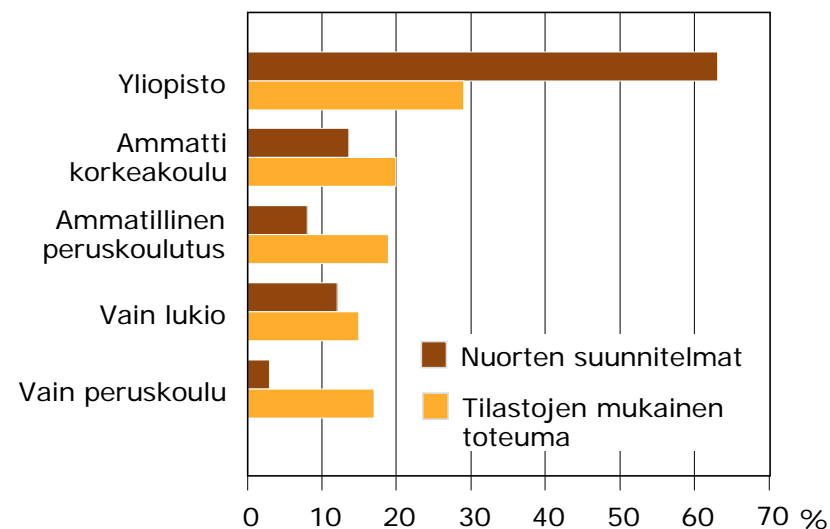
Monin tutkimuksin on osoitettu koulutusmyönteisyyden ja vanhempien koulutustaustan selittävän nuorten todellisia koulutusvalintoja. Korkeasti koulutettujen lapset päätyvät tavallista useammin korkea-asteisiin opinahjoihin ja päinvastoin. Tämän kyselyn mukaan nämä samat tekijät näyttävät selittävän varsin hyvin myös peruskoulun viimeisiä luokkia käyvien nuorten jatkokoulutussuunnitelmia. Kun vanhempien koulutustaso on korkea ja nuoret itse ovat koulutusmyönteisiä (pitävät koulunkäynnistä, käyvät koulua tunnollisesti ja menestyvät siellä), koulutustavoitteet ovat myös korkealla.

Edellä on kuvattu nuorten toiveet ja suunnitelmat. Entä minkälainen on nuorten todennäköinen sijoittuminen koulutusjärjestelmän eri osiin? Carola lauloi 1960-luvulla "Ei aina käy niin kuin haaveillaan", ja kylmien tilastojen valossa on pakko todeta, että tämä koskee myös nuorten koulutussuunnitelmia. Esimerkiksi jatkokoulutussuunnitelmansa ilmoittaneista nuorista 83 prosenttia kertoi menevänsä lukioon. Pitkäaikaisten tilastojen mukaan helsin-

kiläisistä nuorista noin 63 prosenttia menee lukioon, eli 20 prosentilla vastaajista lukiohaave jää toteutumatta.

Oheiseen kuvioon on koottu nuorten koulutusaikheet korkeimman suunnitellun koulutuksen mukaan sekä tilastoista arvioitu todennäköinen tutkintojakauma. Vain harva nuori suunnittelee jättävänsä opintonsa pelkkään peruskouluun. Valitettavasti tämä koulutamattomuuden kohtalo lankeaa lähes joka viidennelle nuorelle.

Kuvio 1. Helsingin peruskoulujen 8.- ja 9.-luokkalaisten suunnittelemat jatkokoulutukset ja niiden todennäköinen toteuma

Tilastojen mukaan pelkän lukion varaan näyttää jäävän hieman useampi nuori kuin mitä heidän suunnitelmistaan voi päätellä. Pelkällä yleissivistävällä koulutuksella – peruskoululla tai lukiolla –

työuransa suunnittelee tekevänsä siis 15 prosenttia helsinkiläisistä nuorista. Tilastot kertovat vielä karumpaa kieltä: näin on käynyt joka kolmannelle helsinkiläisnuorelle.

Helsingissä ammatillisen koulutuksen tarjonta on runsasta ja monipuolista. Monipuolinen koulutuksen tarjontapaletti myös imee kyvykkäitä nuoria kaupungin ulkopuolelta, jolloin heikoimmat helsinkiläisnuoret jäävät jalkoihin. Koulutuksen aloituspaikat mitoitetaan omien nuorisokäluokkien koon mukaan, mutta nettomääräisesti suuri osa Helsingissä sijaitsevista aloituspaikoista täyttyy muualla asuvista nuorista. Myös keskeyttäminen ja useamman tutkinnon suorittaminen vaikuttavat siihen, että osa ei pääse suorittamaan sitä ensimmäistäkään tutkintoa. Onneksi toisen asteen ammatillisia aloituspaikkoja on Helsinkiin saatu viime vuosina lisää.

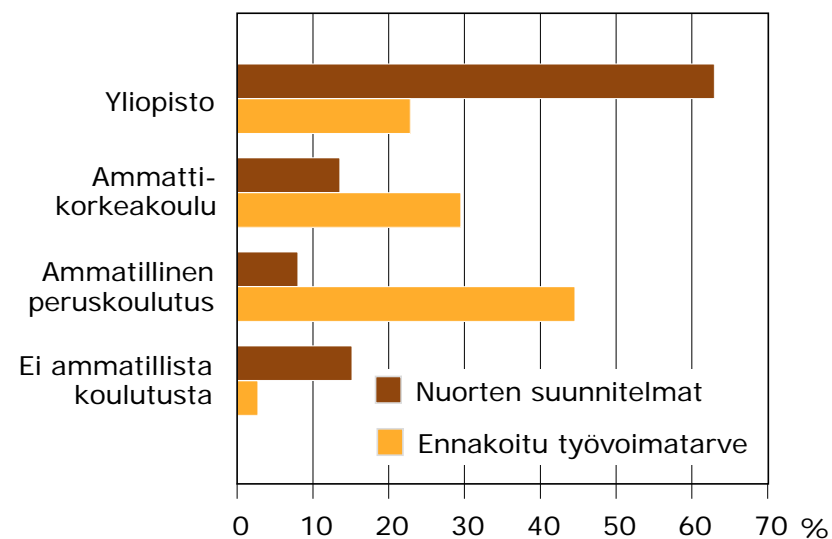
Yhteishakutilastojen mukaan helsinkiläisnuorten kiinnostus toisen asteen ammatilliseen koulutukseen on viime aikoina lisääntynyt, mutta tämä ei yllättäen näy tutkimusaineistossamme. Vain kahdeksan prosenttia nuorista suunnittelee tavoitetutkinnokseen toisen asteen ammattitutkintoa, kun taas tilastojen mukaan joka viidennen kohdalla tämä on totta, mikä työmarkkinoiden kannalta on myönteinen seikka. Myös ammattikorkeakouluihin päätyneiden todellinen määrä on selvästi suurempi, kuin nuorten suunnitelmista voisi odottaa.

Sen sijaan hinku yliopistoihin on melkoinen. Lähes kaksi kolmesta helsinkiläisnuoresta halaajaa yliopistoon, mutta tilastojen piirtämän kuvan mukaan sinne päättyy alle puolet tästä. Yliopistopintoja suunnittelevista osa tulee todennäköisimmin päätyämään ammattikorkeakouluihin ja toisen asteen ammatilliseen koulutukseen.

Nuorten suunnitelmat verrattuna työelämän tarpeisiin

Entä kuinka nuorten suunnitelma käyvät yksiin työelämän tarpeiden kanssa? Helsingin seudun koulutus- ja työvoimatarpeita kartoittaneessa raportissa on ennakoitu tulevia työvoimatarpeita myös koulutuksen mukaan. Kuviossa vertaillaan nuorten koulutus-suunnitelmia näihin tarvelaskelmiin.

Kuvio 2. Ennakoitu työvoimatarve ja peruskoululaisten suunnitelmat koulutusasteen mukaan

Nuorten suunnitelmat ovat järkyttävässä ristiriidassa työmarkkinoilta tulevan kysynnän kanssa. Tehtyjen laskelmien mukaan lähes kaikkiin uusiin avautuviin työpaikkoihin toivotaan jonkinlaista ammatillista koulutusta, mutta tähän nähden varsin suuri osa hel-

sinkiläisnuorista aikoo hoitaa hommat yleissivistävän koulutuksen varassa. Toki työelämässä edelleen pätee vanha viisaus ” työ tekijäänsä opettaa”, ja esimerkiksi lukion käyneet työllistyvät varmaan jatkossakin kohtalaisen hyvin. Mikään optimitilanne ammatillinen kouluttamattomuus ei nuorille kuitenkaan ole. Työelämä näyttää kaipaavan ammattiosaajia toiselta asteelta ja ammattikorkeakouluista selvästi enemmän kuin nuorten toiveet suuntautuvat näihin oppilaitoksiin. Yliopistotutkinnon suorittaneista näyttäisi tulevan hurja ylitarjonta työvoimatarpeeseen verrattuna, mikäli nuorten toiveet toteutuisivat.

Koulutuksen tarjonta pyritään mitoittamaan työelämästä lähtevien tarpeiden mukaan. Helsingiläisnuorten toive - lähes kahdeksan kymmenestä haluaa korkeakouluun, joko ammatilliseen tai yliopistoon - törmää näin ollen koulutustarjonnan rajoitteisiin.

Lukion opiskelijat

Lukion 1. ja 2. vuositason opiskelijoille tulevan opinahjon keksiminen on vielä vaikeampaa kuin edellä kuvatuilla, pari vuotta nuoremmissa peruskoululaisilla. Lukiolaisista 27 prosenttia ei vielä osannut sanoa, minne aikovat hakeutua lukion jälkeen. Osa peruskoululaisista hakeutuu lukioon kypsyttämään tulevaisuuden suunnitelmiaan, mutta vaikeita ne tuntuvat edelleen osalle lukiolaisista olevan, ja toisen vuositason opiskelijoilla tulevaisuuden pallo on hukassa vielä hieman useammin kuin ensimmäisen vuositason lukiolaisilla. Kaiken kaikkiaan tuntuu siltä, että suurella osalla nuorista ei ole ollenkaan selvää, mitä he haluavat olla isona. Valintoja, jotka ovat tulevaisuuden kannalta erityisen keskeisiä, tehdään viime tipassa ja ilmeisesti ainakin osittain kevyin perustein. Pitää vain toivoa, että koulutusjärjestelmämme ei vaadi nuoria varhaisessa peruskouluvaiheessa tekemään sellaisia valintoja, jot-

Taulukko 2. Lukion 1. ja 2. vuositasen oppilaiden suunnitelmat opintojen etenemisestä

	Vastausfrekvenssit			Osuudet suunnitelman ilmoittaneista vastaajista, %		
	Tytöt	Pojat	Yhteensä	Tytöt	Pojat	Yhteensä
En osaa vielä sanoa	52	46	98			
Ammattioppilaitos yhteensä	37	24	61	25,9	20,5	23,5
Ammattikorkeakoulu yhteensä	23	21	44	16,1	17,9	16,9
Yliopisto yhteensä	79	69	148	55,2	59,0	56,9
<i>Ei mitään lukion jälkeen</i>						
<i>Ammattioppilaitos</i>	17	11	28	11,9	9,4	10,8
<i>Ammattikorkeakoulu</i>	24	16	40	16,8	13,7	15,4
<i>Yliopisto</i>	16	16	32	11,2	13,7	12,3
<i>Ammattioppilaitos ja ammattikorkeakoulu</i>	73	66	139	51,0	56,4	53,5
<i>Ammattioppilaitos ja yliopisto</i>	7	5	12	4,9	4,3	4,6
<i>Ammattioppilaitos ja yliopisto</i>	6	3	9	4,2	2,6	3,5
Vastaajia yhteensä	195	163	358			
Suunnitelman ilmoittaneita vastaajia	143	117	260			
Suunnitelman ilmoittaneiden osuus vastaajista, %	73,3	71,8	72,6			
Ei osaa sanoa -vastausten osuus vastaajista, %	26,7	28,2	27,4			

ka sitten myöhemmin hankaloittavat suunnitelmia tai peräti sulkevat joitain kouluportteja.

Joka yhdeksäs suunnitelmansa ilmoittaneista aikoo jättää opinnot pelkkään lukioon. Osa taas aikoo suorittaa useamman kuin yhden tutkinnon lukion jälkeen. Kun katsotaan vastaajien korkeinta suunniteltua koulutusta, 15 prosentilla se on toisen asteen ammatillinen oppilaitos (tytöillä vähän poikia useammin) ja 17 pro-

sentilla ammattikorkeakoulu (pojilla vähän tyttöjä useammin). Yliopistoon aikoo pyrkiä lukion jälkeen 57 prosenttia vastaajista, pojat vähän tyttöjä useammin. Ilmeisesti toive yliopisto-opinnoista toteutuu tytöillä poikia useammin, koska yliopistoissa on jo pitkään ollut tyttöjen enemmisyys.

Myös lukiolaisten suunnitelmia peilattiin eräiden muiden heille tehtyjen kysymysten kautta. Ne nuoret, jotka eivät aio jatkaa opintojaan lukion jälkeen, kuitenkin pitävät koulunkäynnistä enemmän kuin muut, ja koulumenestyksensäkin he arvioivat vähintäänkin keskitasoiseksi. Huoltajien koulutuksessa korostuu yliopistokoulutus. Jatkokoulutautumiselle ei siis pitäisi olla perinteisten mittarien mukaan mitään esteitä. Muita useammin he pelkäävät työttömyyttä ja sitä, että eivät pärjää. Myös pelko

siitä, että ei saa opiskelupaikkaa, on näillä nuorilla tavallista voimakkaampi; ehkä juuri tämä pelko on osaltaan vaikuttanut siihen, että he eivät ole ilmoittaneet mitään jatkokoulutussuunnitelmaa. Tätä tukee myös se, että he kuitenkin odottavat tulevaisuudelta opiskelupaikkaa selvästi muita useammin. Tulevaisuuden odotuk-

sisä korostuvat myös mielenkiintoiset työtehtävät ja riittävä taloudellinen toimeentulo.

Toisen asteen ammatillista tutkintoa suunnittelevat lukiolaiset eivät juurikaan pidä koulunkäynnistä ja kokevat oman koulumenestyksensä huonoksi useammin kuin kaikki vastaajat. Lintsaaminen ja koulupelko kuuluvat kuvaan varsin yleisesti, ja vanhempien kanssa keskustelu koulunkäynnistä lipsahtaa tavallista useammin riitelyn puolelle. Huoltajien koulutustaso on keskimääräistä alhaisempi, ja työttömyyttä he pelkäävät muita enemmän.

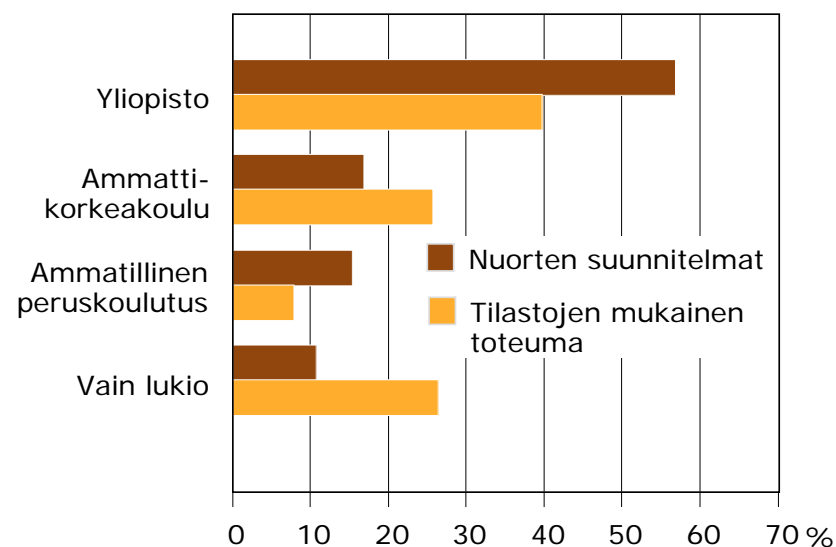
Ammattikorkeakouluun tähtäävät vastaajat tyypillisesti pitävät koulunkäynnistä melko vähän, arvioivat oman koulumenestyksensä tyydyttäväksi tai huonoksi ja ovat luvatta poissa koulusta viikoittain. Kotona keskustellaan koulunkäynnistä tavallista vähemmän. Huoltajilla koulutuksena korostuvat ammattikoulu ja pelkkä peruskoulu. Tulevaisuuden pelkoina nousevat esiin työttömyys ja se, että ei saa opiskelupaikkaa.

Yliopistoon pyrkimistä suunnittelevat lukiolaiset pitävät koulunkäynnistä, menestyvät hyvin koulussa ja käyvät koulua tunnollisesti. Huoltaja on yleisesti yliopistotutkinnon suorittanut ja kotona keskustellaan koulunkäynnistä tavallista useammin. Tämähän on varsin tuttua havaintoa koulutuksen periytyvyyttä käsittelevässä tutkimuksessa.

Verrataan vielä lopuksi lukiolaisten omia suunnitelmia tilastojen piirtämään kuvaan todennäköisestä sijoittumisesta koulutusjärjestelmään. Tilastot pohjautuvat Tilastokeskuksen Sijoittumispalvelutietokantaan. Tilastojen mukaan pelkän lukion varaan jää selvästi enemmän kuin nuoret itse suunnittelevat. Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa tilanne on päinvastoin. Nuorten omat suunnitelmat ovat lähempänä työmarkkinoiden toiveita, mutta todennäköinen toteuma lyö toiveita korville. Ammattikorkeakouluihin ilmeisesti tulee päätymään selvästi enemmän nuoria, kuin mitä hei-

dän suunnitelmansa antavat ymmärtää. Yliopistojen ovet sen sijaan jäävät monelta sinne halajavalta kiinni.

Kuvio 3. Lukion 1. ja 2. vuositasen oppilaiden suunnitelmat jatkokoulutuksesta ja todennäköinen toteuma

Mikä on muuttunut reilussa kymmenessä vuodessa?

Minulla oli mahdollisuus tehdä vastaavaa tarkastelua 11 vuotta sitten, kohteena samanikäisiä helsinkiläisiä koululaisia samoin kysymyksen (Montén 2001). Minkälaisia muutoksia nuorten koulutussuunnitelmissa on tapahtunut 11 vuodessa?

Peruskoululaisten kohdalla suurin muutos on koulutustavoitteiden selvästi aiempaa korkeampi taso. Etenkin yliopistoon tähtäävien osuus on edelleen noussut ennestänsäkin jo varsin korkeasta tasosta. Kun vuonna 2000 moni ajatteli jättää opinnot lukiotasolle,

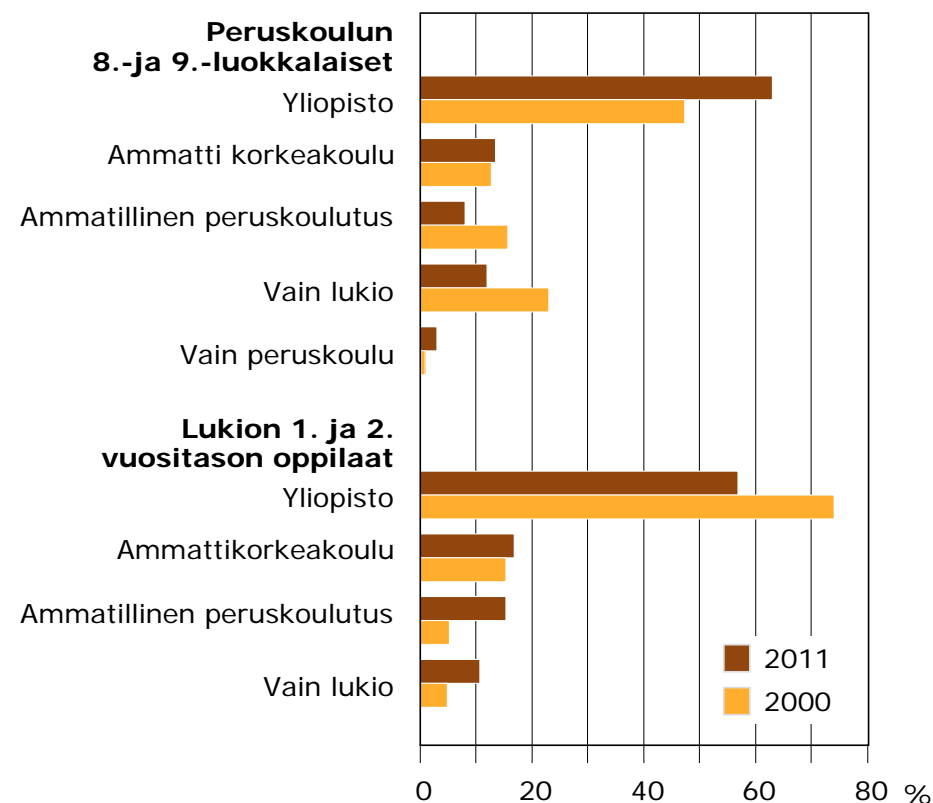
nyt lukio on selvästi välitavoite pyrkimyksissä yliopistoihin; sellaisiksihan lukio on tarkoitettukin. Ammattikorkeakoulujen vetovoima ei vain ota kasvaakseen, vaikka niihin aikanaan nuorten suunnitelmia paljon suurempi osa tulee sijoittumaan, osittain yliopistoväylän sulkeutumisen vuoksi. Ammatillisen peruskoulutuksen suosion lasku vastaajien keskuudessa tuntuu erikoiselta, kun ammattikouluihin hakevien määrä kuitenkin on peruskoulusta valmistuneilla ollut yhteishaussa voimakkaassa kasvussa, muodostaen lukiolle vahvan vaihtoehdon.

Lukiolaisten ilmoittamissa suunnitelmissa koulutusta jatkamattomien osuus näyttää kasvaneen. On tietenkin vaikea sanoa, kuvastaako tämä todellista koulutushaluttomuuden kasvua vai sitä, että entistä useampi ei vielä osaa sanoa, minne haluaisi mennä opiskelemaan ja siksi jättää kertomatta mitään koulutusvaihtoehtoa. Ammatillinen peruskoulutus on kasvattanut suosiotaan varsin voimakkaasti, toisin kuin peruskoululaisten joukossa. Ja kun peruskoululaisilla hinku yliopistoihin on kasvanut, lukiolaisilla on käynyt päinvastoin. Näyttää siis siltä, että yhdessätoista vuodessa Helsingin peruskoululaisilla tavoitteellinen koulutustaso on noussut, kun taas lukiolaisilla se on laskenut.

Kuten aiemmin totesin, Helsingin koulutustarjonta on runsas ja monipuolinen ja osin valtakunnallista. Se imee puoleensa opinjanoisia nuoria ympäri maata, kun taas helsinkiläiset ovat huonoja lähtemään koulutukseen muualle. Karsinta opiskelupaikoista on kovaa, ja nuorten kertoma pelko jäädä ilman koulutuspaikkaa on tältä osin myös aiheellista. Hakijoiden runsas määrä aloituspaikkoihin nähden johtaa luovuttamiseen, uusiin hakukertoihin ja siihen, että mennään koulutukseen, joka ei niin miellytäkään. Tällä on oma vaikutuksensa keskeyttämisiin ja moninkertaiseen koulutukseen. Tällainen tilanne lyö pahasti korville muun muassa hallituksen tavoitetta pidentää työuraa myös alkupäästä ja saada nuo-

ret mahdollisimman nopeasti työmarkkinoille – mieluusti koulutettuina.

Kuvio 4. Helsingin peruskoulujen 8.- ja 9.-luokkalaisten ja lukion 1. ja 2. vuositason oppilaiden suunnittelemat jatkokoulutukset vuosina 2000 ja 2011

Lähteitä:

Seppo Montén: Artikkelit *Ei aina käy niin...* julkaisussa Vesa Keskinen: *Kiirettä pitää. Kaverit, koti, koulu ja nuorten vapaa-aika Helsingissä 2000. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2001:10. Helsinki 2001*

Seppo Montén: *Koulutus ja työvoima. Helsingin seutu 2020. Osaamisella kohti tulevaisuutta. Helsinki 2010*

Tilastokeskuksen Sijoittumispalvelu-tietokanta

Erikoistutkija **Seppo Montén**, VTM
taloustiede, tilastotiede, sosiaalipolitiikka

Tutkimusaiheina koulutus, työvoiman ammattirakenteen muutokset, työvoimapoistuma sekä työvoima- ja koulutustarpeet. Keskeisenä tehtävänä lisäksi ammatillisen koulutuksen määrällisten tarpeiden ennakkoinnin metodinen kehittäminen ja laskentamallin edelleen kehittäminen.

Lisätietoja:

p. 040-3344776

seppo.monten(at)hel.fi